

nian and Eastern Slavic least, civil society is a phenomenon of self-sacrifice and a correct assessment of the public beginning, and finally, the importance of tradition in the existential space.

Formation in Ukraine integration vector in the unification mechanism for the implementation of European standards is the basis for state building awareness of the great importance of joining the European Union, and, accordingly, the requirements of the latter; understanding of the intrinsic value that has our state, national standards to improve individual and personality general public dimensions Ukrainian life. After all, despite the current difficult conditions of development, reform and actually martial Ukraine, it is still being turned its vector in the direction of European culture, with all its positives and negatives. There has that Ukrainian society has great potential, even more, though paradoxically, than some countries in Western Europe.

Summing up, it can be noted that the promotion of European standards in state-Ukrainian sociocultural space is an important factor regarding acceptance and implementation of European values, where the formation and functioning of civil society is external and visible sign. In fact, European standards state, changing the internal configuration of the functioning of the state, makes it more a partner than a competitor or opponent in the formation of civil society. Nevertheless, implementing the European standards in the Ukrainian state-socio-cultural space, you need to consider the inadmissibility of the blind offset these standards from one medium to another, without specific historically formed existential-axiological component of the Ukrainian people. In view of this, can there be no transfer of artificial and above all the creative perception and integration in Ukrainian political-economic, socio-cultural and axiological dimensions of life, while preserving essential and valuable elements of this complex and long process.

Key words: philosophy of law, European standards, civil society and the state.

УДК 352.075

В. Я. Зимогляд, кандидат філософських наук, доцент

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ МУНІЦИПАЛЬНОЇ Й РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У ЛОКАЛЬНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті розглядаються особливості становлення і розвитку місцевого самоврядування, фактори формування муніципально-регіональної політики в локальному політичному процесі, аналізуються взаємозв'язки територіальної самоорганізації соціуму з його ресурсним забезпеченням.

Ключові слова: політичний процес, регіон, регіональне самоврядування, місцеве самоврядування, локальна політика, ресурсний потенціал території.

Актуальність проблеми. Становлення і розвиток публічної влади в Україні, необхідність активної демократизації і модернізації українського соціуму актуалізують процеси формування розвинених інститутів місцевого і регіонального самоврядування, які поєднують у собі публічні й громадські начала. Сьогодні для України важливим є питання не лише яким має бути місцеве і регіональне самоврядування в Україні, а що необхідно зробити і врахувати для їх інституціоналізації й розвитку в контексті завдань побудови громадянського суспільства і створення гідних умов життя на певній території держави.

Стан наукового розроблення проблеми. Як суспільна реальність місцеве самоврядування стало об'єктом дослідження представників різних галузей наукового знання, в яких розкрито загальнотеоретичні, політологічні, історико-правові, управлінські та інші аспекти місцевого самоврядування. Зокрема, становлення та розвиток місцевого самоврядування вивчають В. Бабаєв, М. Баймуратов, О. Батанов, П. Біленчук, О. Бобровська, В. Вакулєнко, І. Дегтярьова, І. Дробот, В. Заблоцький, О. Ігнатенко, В. Кампо, В. Ковальчук, І. Козюра, В. Кравченко, В. Куйбіда, В. Наконечний, М. Орлатий, В. Пархоменко, В. Погорілко, Р. Плющ, С. Саханенко, О. Сушинський, В. Толкованов, В. Шарій, В. Удовиченко та ін. На сьогодні місцеве самоврядування виокремилось у відносно самостійну галузь знань у структурі науки управління з її характерними ознаками.

Міждисциплінарний підхід у рамках науки місцевого самоврядування обумовлено насамперед соціально-політичною та юридичною вагою місцевого самоврядування для розвитку демократичної правової держави, національного громадянського суспільства. Водночас проблематика регіонального самоврядування — наріжного каменя децентралізованої держави — не отримала належного наукового опрацювання. Переважно не враховано новітні світові тенденції муніципальної діяльності й вітчизняні суспільні трансформації, відсутнє цілісне вивчення модернізаційного та інтеграційного контексту розвитку місцевого і регіонального самоврядування, регіонального самоуправління в структурі регіональної політики.

Мета статті — проаналізувати сучасні проблеми розвитку соціально-територіальної самоорганізації населення в аспекті формування муніципальної й регіональної політики в локальному політичному процесі.

Вклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 140 Конституції України місцеве самоврядування є правом територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл,

селища та міста — самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [1]. Сутність місцевого самоврядування полягає в гарантованому державою праві територіальної громади та її органів розв'язувати місцеві справи й управляти ними, діючи в межах закону, під свою відповідальність та в інтересах населення. Згідно з дефініцією оригінальної версії Європейської хартії з питань регіонального самоврядування (Конгрес 1997 р.) регіональне самоврядування — це право і здатність найвищих територіальних/регіональних органів влади кожної держави мати виборчі органи, бути адміністративно розташованими між центральною і місцевою владою, користуватись прерогативами чи то самоорганізації, чи то повноваженнями, які делеговані їм центральною владою, здійснювати власне керівництво регіоном, забезпечувати і гарантувати інтереси населення та діяти у відповідності до принципу субсидіарності [2]. Мета місцевого і регіонального самоврядування — покращення життя населення відповідної території.

Ефективне функціонування політичних інституцій у період системних змін неможливе без підтримки з боку громадськості. Новий життєвий досвід змінює життєві установки індивідів. Цінності, позиції, норми та очікування громадян мають бути відображені у функціонуванні політичних інституцій. Це справедливо ще й тому, що життєві установки й цінності значним чином впливають на наші дії, формують політичне життя. Цінністю є те, що надає ідеальній меті сили впливу на спосіб і характер людської діяльності. Цінність — це поставлена понад усе значущість і вся людська діяльність, укорінена в цінностях¹.

Щоб зрозуміти тенденції поведінки українського соціуму, необхідно відштовхуватися від суспільних установок і цінностей у галузі політики та їхньої ролі в політичній системі, тобто від того, що зветься національною політичною культурою, — сукупності установок, цінностей, переконань і почуттів, які визначають порядок і надають значущості політичному процесові.

Щодо змістовного наповнення політичний процес як сукупність політично значущих дій, до яких вдаються суб'єкти політичного життя, можна розглядати як вироблення й відтворення політичної системи, засобів політичного владарювання, способів презентації інтересів класових, соціально-етнічних та інших соціальних груп в інституціях влади, форм прийняття й

---

¹ За твердженням Ф. Ніцше, сутність цінностей випливає зі створення панування. Створення панування – це реалізація здатності й уміння панувати. Цінності є умовою для поширення чи згоргання панівних центрів. Цінності співвіднесені з волею до влади й залежать від волі як сутності влади. Об'єктивна міра цінностей, за Ф. Ніцше, полягає в кількості підвищеної та організованої влади [3, с. 315].

реалізації владних (управлінських) рішень політичної участі, типів політичної культури тощо. В аспекті розвитку політичного процесу самоврядування набуває певної цінності тільки у конкретному політичному проекті. Інститут місцевого самоврядування для населення є беззаперечною цінністю, оскільки він — організаційна форма об'єднання місцевої громади, первинний рівень народовладдя, який відображає локальні політичні процеси. З іншого боку, локальні політичні процеси обумовлюють раціональні способи розвитку місцевого самоврядування та його політику.

Стійкий розвиток державного утворення неможливо уявити без вирішення двох блоків засадничих проблем. По-перше, створення таких базових структур та інституцій сучасної цивілізації, як ринкова економіка, демократична політична система, правова держава, громадянське суспільство. По-друге, в процесі вирішення означених завдань слід знайти оптимальні форми взаємодії суспільства та влади і забезпечити протидію новим загрозам і викликам стрімкого розвитку сучасної цивілізації, що прискорюють вироблення нових форм інституціоналізації поля суспільного діалогу між державними органами та організаціями громадянського суспільства¹. Громадянське суспільство прийде до нас в образі вільного, економічно незалежного народу, який усвідомлює свої інтереси, бажає обстоювати свої права і реально заходиться вибудовувати політику стабільного розвитку й підвищення рівня та якості життя.

У цьому контексті сьогодні головним суб'єктом, що здатен забезпечити піднесення ініціативи людей, їхньої активності, окреслити основні напрями української модернізації і становлення національного демократичного суспільства, є, вочевидь, демократичне місцеве самоврядування. Будучи однією з активних форм соціальної організації людей, місцеве самоврядування сприяє ефективному використанню накопиченого в суспільстві людського потенціалу розвитку, актуалізації всіх рушійних сил суспільства на засадах вільної самодіяльності й самоорганізації дедалі більшої кількості громадян. У суспільно-політичному житті вельми важливо впоратися із завданням забезпечення оптимальної взаємодії між державою і громадянським суспільством, співвідношення і взаємопроникнення двох фундаментальних процесів громадської самоорганізації та свідомого керування суспільством. Здатність державного управління ефективно виконувати

---

¹ Інтерес дослідників до освоєння потенціалу соціуму і його простору проявляється через впровадження й застосування соціальних технологій та проектування. Такі технології являють собою специфічний соціальний інститут інновацій і соціальної творчості, організації та самоорганізації різних видів соціальної діяльності і соціальної взаємодії, прогнозування та діагностики соціальних процесів. За їх допомогою моделюються, стають феноменами соціального життя не лише окремі процеси, але й соціальне життя загалом [4, с. 25, 26].

покладені на нього функції великою мірою залежить від рівня розвитку інститутів та організацій громадянського суспільства, розвитку людського потенціалу суспільства, індивідуальності кожного члена суспільства¹. Саме тому набувають ваги й особливої актуальності проблеми формування муніципальної та регіональної політики в локальному політичному процесі й вимірі.

Та обставина, що політична реальність має структуру, вже давно полічена. Свого часу Аристотель писав, що політичний устрій є порядок громадського життя всіх людей [5, с. 354–361]. Розмірковуючи про ноосферу, священник Тейяр де Шарден вважав, що свідоме життя набуває нових висот лише завдяки його структуруванню. Карл Поппер наполягав, що в політиці питання про носіїв влади є другорядним щодо питання про структурні форми здійснення влади, бо політичний процес можна забезпечити тільки структурно. Для Девіда Істона суспільство і політична система структурні, оскільки складаються із взаємозв'язаних дій груп та індивідів, які здійснюються не у вакуумі.

Отже, політична структурність коріниться у природі людської діяльності, яка є сукупністю систем, функцій і, зрозуміло, «таємних задумів». Структура — це вид організації та зв'язку елементів системи [6, с. 410]. Іншими словами, структура — це необхідний кістяк, каркас будь-якої конструкції. Виявити структуру об'єкта означає назвати його частини і способи, якими вони взаємодіють [7, с. 284]. До того ж, якщо одна структура стає причиною іншої, в такому випадку йтиметься про структуру активності.

Специфічні функції політики обумовлюють архітектоніку її внутрішньої структури, яка забезпечує виконання покладених на неї завдань. Елементи структури політики роблять її цілісною і якісно визначеною сферою соціального життя. Соціальна структура суспільства, його політична організація, політична свідомість і політичні відносини складають фундамент політики. Політичні партії, рухи, лобі, профспілки, асоціації та об'єднання, засоби масової інформації, органи місцевого й регіонального самоврядування вкупі з представницькими та виконавчими органами держави складають організаційний фундамент політики [8, с. 9–12; 9, с. 57–58].

У політиці структура відіграє стабілізуючу роль. Структури, як відомо, рідко зазнають ревізій та докорінних перетворень, чим, власне, і забезпечується стабільність державного управління впродовж багатьох поколінь.

Один із визначних західних філософів ХХ ст. А. Н. Уайтхед зазначав, що структура складається з елементів, які завжди взаємопов'язані. Соціаль-

¹ Про співвідношення громадянського суспільства, держави та економіки, життєвого простору з економічними й політичними підсистемами див.: [5, с. 545–636].

ний порядок суспільства має структуру, якщо: по-перше, існує певний спільний елемент форми, що проявляється у визначеності кожної реальної сутності, яка входить до поєднання; по-друге, цей спільний елемент форми проявляється у кожного члена поєднання завдяки умовам, що диктуються його здатністю схоплювати інші члени поєднання; по-третє, ці схоплювання формують умови відтворення через те, що містять позитивні почуття, в яких існує та спільна форма. Таке з'єднання називається «суспільство», а спільна форма являє собою «визначальну характеристику» цього суспільства [10, с. 604–605].

Визначеність політики як системи безпосередньо визначає наявність у неї специфічних якостей, особливостей. Невід'ємною онтологічною якістю політики вважається її просторовість (топологічність), що характеризує політику як просторову сферу, в межах якої політична діяльність локалізована певними ділянками території країни [9, с. 59–68]. Цей фактор дозволяє визначати політичну діяльність як сукупні дії, здійснювані у конкретних місцях, локальних точках політичного простору, спрямовану на досягання й використання державної влади соціально-політичних потенцій місцевих (локальних) спільнот і їхніх органів самоврядування для вирішення місцевих завдань і проблем та формування власної точки зору щодо діяльності як центральної, так і місцевої влади.

З огляду на це постає проблема співвідношення всередині окремої країни мікрополітики, мезополітики і макрополітики. На кожному із цих рівнів перебіг політичних процесів формує специфічні інституції, відносини, механізми й технології розвитку політики, а також використовує фактори її формування й розвитку на регіональному та муніципальному рівнях самоорганізації. Причому кожен рівень має певну самостійність.

Зазначене вище дозволяє стверджувати, що країна формується під впливом взаємозалежних явищ — територіальної самоорганізації населення і державної організації території. Результатом такої взаємодії є країна як територія, що перебуває під юрисдикцією держави. Водночас самоорганізація населення є результатом взаємодії людей одна з одною і з територією свого постійного проживання. Самоорганізацію можна схарактеризувати як формування соціально-територіальної (локальної) спільноти в результаті здійснення природокористування як каналу взаємодії соціальних і природних систем. Інакше кажучи, територіальна самоорганізація населення — це формування територіальних уподобань під впливом ресурсної залежності й емоційного тяжіння до певної території, яка в цьому процесі набуває статусу батьківщини.

Ресурсна залежність є найпершим ступенем територіальної самоорганізації соціуму. Така самоорганізація на території виникає у разі, якщо на-

явними є ресурси в кількості, різноманітті та якості, достатніх для задоволення основних життєвих потреб. Головне, щоб ці ресурси забезпечували необхідний, мінімально прийнятний життєвий рівень. Лише за такої умови може відбутися закріплення населення на території і розпочнуться процеси його територіальної самоорганізації, формування емоційного тяжіння до території, освоєння її ресурсної бази, становлення й розвитку населенням власних територіальних (локальних) інтересів [11; 12].

Процедура самоорганізації відбувається під впливом держави, створеної соціально-територіальною системою у напрямі розвитку економіко-соціальних і політико-духовних потенціалів як усієї держави, так і окремих її територій. До ресурсних потенціалів територій необхідно віднести: сукупний економічний потенціал території; природно-ресурсний потенціал; демографічний і трудовий потенціали; науково-технічний та інноваційний; виробничий потенціал, інвестиційний потенціал економіки; зовнішньоекономічний потенціал; екологічний потенціал.

До показників загальної оцінки економічного потенціалу варто віднести:

- чисельність населення, його статеві-вікову структуру, природний та механічний рух;
- трудові ресурси, їхню структуру, забезпеченість робочою силою та кваліфікованими кадрами відповідно до вимог ринкової економіки;
- індекс розвитку людського потенціалу;
- екологічну ємність екосистем і рівень забрудненості довкілля за основними її компонентами;
- рівень споживання благ і послуг на душу населення;
- наявність запасів та рівень використання мінерально-сировинних, паливно-енергетичних, лісових, водних і земельних ресурсів;
- вартість основних виробничих фондів та показники їх відтворення;
- валовий національний продукт, валовий внутрішній продукт зокрема й на душу населення, у порівнянні з розвинутими країнами.

З-поміж ресурсних потенціалів територій в Україні особливу роль відіграє демографічний потенціал регіональної економіки, представлений можливостями відтворення населення і розвитку людини. Він характеризується такими основними показниками:

- рівень суспільного розвитку;
- якість життя;
- середня тривалість життя;
- рівень освіченості дорослого населення;
- обсяг реального валового національного продукту на душу населення;
- якість людського капіталу (сукупність знань, навичок, здібностей і мотивацій людини, які становлять економічну цінність).

Значної ваги для розвитку локальних соціумів та регіональних економік в Україні набуває екологічний потенціал — екологічна ємність територій; його показники визначають можливість збереження й функціонування природних систем, раціонального використання компонентів біосфери в інтересах людини.

Проте більш предметно і наочно для розвитку соціуму виглядають переваги трудових ресурсів — трудового потенціалу, тобто частини населення, яка завдяки сукупності фізичних здібностей, спеціальних знань і досвіду бере участь у процесі відтворення й створення матеріальних та нематеріальних благ і послуг [13, с. 211–251].

Другий чинник — географічний. Він тісно пов'язаний із ресурсним, але має своє самостійне значення. Географічні об'єкти можуть об'єднувати або роз'єднувати соціуми. Зазвичай поєднуючими географічними об'єктами стають річкові заплави, гірські долини, невеликі водойми. А роз'єднувати здатні гори, великі водойми (моря), зміна типу ландшафту й т. ін. Ці географічні об'єкти відчутно впливають на менталітет, життєвий уклад, ресурсні переваги, технології переробки ресурсів, а надто на емоційно-територіальні уподобання (відчуття малої батьківщини, приміром).

Третій чинник — конкуренція територій, зумовлена розмаїттям умов середовища. Різні середовища породжують неоднакові потреби в життєво необхідних ресурсах територіальних соціумів, їхні ментальні характеристики й територіальні уподобання. Відмінності в середовищах формують ментальні межі соціально-територіальних систем, здатних конкурувати між собою.

Формальні межі виступають четвертим важливим чинником існування соціально-територіальних систем. У загальному вигляді сутність цього чинника полягає у розумінні наявних типів розмежування: межі бувають географічні, ментальні й формальні. Географічні та ментальні межі належать до процесів територіальної організації соціумів, формальні — до державної організації території. Держава, формуючи свою територію (визначаючи кордон), керується значно ширшим загальом державних інтересів, ніж локальні соціуми, які здійснили самоорганізацію. Саме з цієї причини географічні та ментальні межі переважно неоднакові з адміністративними. Зрештою ця невідповідність призводить до утворення формально єдиних, цілісних територій, які з точки зору стихійного соціально-територіального процесу не є такими.

Для сучасної України, як ніколи раніше, стає актуальним п'ятий чинник формування регіонально-муніципальної політики — державні інформаційне і правове поля. Територіально організуюча роль держави полягає, окрім іншого, у створенні інформаційного поля в рамках формальних територі-

альних структур країни, а також у рамках формального правового поля, що діє на певній території. Інформаційно-правове поле створює образ території, підсилює дію формальних меж, корегує ментальні межі, закріплює дії держави щодо організації території у відповідності до державних інтересів.

Отже, процеси формування країни і самоорганізації соціуму мають два джерела: територію й адаптоване до неї місцеве (локальне) населення й державу. Відтак питання, пов'язані з розвитком місцевого утворення, необхідно розглядати у двох площинах. По-перше, ізсередини, визначаючи муніципальну систему та її структуру як самостійну систему, віддаючи перевагу факторам, що забезпечують стійкість муніципального утворення. По-друге, її слід розглядати ззовні, як елемент складнішої системи — регіону, країни загалом, зосереджуючи увагу на чинниках забезпечення стійкого розвитку в глобальному масштабі.

Локально-просторова орієнтація регіональних і муніципальних громад істотно підвищує необхідність вибору власного шляху розвитку, самовизначення локальних громад у розв'язанні проблем за місцем їх виникнення, з урахуванням чинників, які уможливають розв'язання таких проблем на виокремленій території.

Для всіх без винятку регіонів і муніципалітетів надзвичайно важливим є визначення сукупності тих чи інших чинників (зовнішнього, інтегрованого, регіонального й муніципального порядку), здатних забезпечити вихід локальних громад та їх економік на рівень збалансованого й рівноважного стану і створення передумов для подальшого зростання. Визначення цих чинників у кожному регіоні й муніципалітеті країни, їх оптимальне комбінування, своєчасне зміщення акцентів у розвитку локальних соціумів — проблема дуже складна і актуальна.

Безумовно, від раціонального використання тих чи інших чинників залежить якість життя населення, а саме це є головним критерієм усіх реформ, здійснюваних у країні. Найголовніші регіональні завдання (для всіх регіонів України) — це реформування структури і стабілізація економіки, подолання депресивного стану окремих регіонів, створення соціальної інфраструктури, освоєння занедбаних земель, розвиток міжрегіональних транспортних систем, якісне реформування централізованої командно-адміністративної моделі управління, вироблення дієвої регіональної політики, забезпечення балансу загальнодержавних, регіональних і місцевих інтересів, відтворення локального соціуму.

Регіон — соціальна система, тому в ній домінують і враховуються природні та психологічні (пов'язані з інтересами людей) чинники. Рівень та умови розвитку регіону повинні забезпечувати насамперед умови відтворення людського життя.

Регіон — динамічна система, яка вимагає проведення постійного аналізу процесів і динаміки росту, з урахуванням життєвого циклу регіону та його частин (населення, підприємств, житлового фонду та ін.).

Регіон — самокерована, саморегульована система. Управління в ній відбувається через внутрішньоорганізаційні процеси саморегулювання і базується на змінюванні законів та методів внутрішнього управління. Зрештою, регіон уявляється як цілеспрямована і багатоцільова система, що визначає неоднорідні внутрішні й зовнішні цілі, самостійні підцілі окремих підсистем, має систему показників вимірювання цілей, багатоманіття стратегій їх досягнення.

Загальновідомо, що рівень розвитку будь-якого регіонально-муніципального утворення залежить від ресурсів території, які, своєю чергою, є базою для їх економічного розвитку. Тільки дбаючи про економічну активність, можна здійснити певні прориви в житті регіональної чи муніципальної громади й підняти рівень добробуту населення, який, власне, і визначає міру успішності тієї чи іншої соціально-економічної політики.

Ефективна соціально-економічна політика регіонів і муніципальних утворень має стратегічний, тривалий характер і має будуватися на основі використання факторів розвитку й розміщення своїх продуктивних сил.

Розробляючи локальну політику, важливо пам'ятати, що соціально-економічний розвиток регіону і муніципалітету в наш час зазнає дедалі зростаючого впливу зовнішніх факторів, до прикладу — ринкового, який проявляється у взаємопроникненні регіональних, національних і світових ринків. Для України найбільш значущим за своїми наслідками є лібералізація зовнішньої торгівлі та прийняття до Всесвітньої Торгової Організації (ВТО). Ця обставина посилює вплив конкурентного фактора, тобто відбувається посилення конкуренції на всіх вищезгаданих ринках, особливо нецінової конкуренції в галузі забезпечення високої якості життя локальної спільноти та активізації інноваційного процесу.

Підвищення ролі та значення виробничого фактора полягає передусім у заміні застарілих способів організації виробництва на нові, здатні забезпечити витиснення масового виробництва дрібносерійним, вертикальної організації праці — горизонтальною, запровадження співучасті індивіда у виробничому процесі.

Завдання такого роду виникають, як правило, у відповідь на потреби й запити практики. На початку 1990-х рр. шокову дію на економічний простір України справили: розпад СРСР і створення української державності; демонтажування командно-адміністративної системи й перехід до економіки ринкового типу, відкриття економіки для зовнішнього ринку; демілітаризація економіки; глибокий економічний спад. Вплив цих факторів (процесів) не подоланий і досі.

Процеси сучасної просторової динаміки доводять, що економіка України — не монооб'єкт, а багаторегіональний організм, який функціонує на основі вертикальних (центр – регіони) та горизонтальних (міжрегіональних) економічних, соціальних і політичних взаємодій і входить до системи світогосподарських зв'язків. Тож ключовою проблемою державної політики є розумне поєднання регіональної багатоманітності, цілісності регіонального простору та його інтегрування у глобалізовану світову спільноту, світове громадянське суспільство.

На цьому шляху необхідно здолати реальне посилення міжрегіональної соціально-економічної інтеграції, переплетення інтеграційних та дезінтеграційних процесів, значне збереження регіональних особливостей при переході від економіки спаду до економічного зростання.

Здійснити ці кроки можливо тільки за умови, якщо буде враховано вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на розвиток території, проаналізовано її потенціал (економіко-географічний, природно-ресурсний, демографічний, економічний, просторово-середовищний та земельний, історико-культурний, інженерно-інфраструктурний — увесь потенціал адміністративно-територіальних утворень) задля вироблення їхньої соціально-економічної політики, яка не суперечить інтересам держави щодо створення оптимальної організації простору для життєдіяльності людської спільноти з урахуванням сучасних потреб і потреб майбутніх поколінь.

Для будь-якого регіону й муніципалітету в Україні першорядною завжди залишатиметься проблема визначення сукупності певних факторів, здатних забезпечити вихід економіки локальних громад на траєкторію збалансованого стану й тим самим створити базу для поступу. Багатоманітність і багаторівневність процесів, які відбуваються на території регіонів і муніципалітетів, визначають і розмаїття регулятивних впливів, з огляду на дію загальних і специфічних факторів формування політики муніципалітетів і регіонів у локальному соціально-політичному процесі й локальному соціальному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України. – Х. : ПП «ІНГВІНІ», 2007. – 64 с.
2. Європейська хартія регіональної демократії. Головні питання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.despro.org.ua/img/.../european_charter.d.
3. Ницше Ф. Воля к власти. Опыт переоценки всех ценностей / Ф. Ницше ; пер. с нем. К. Свасьяна. – М. : REFL-book, 1994. – 352 с.
4. Иванов В. Н. Социальные технологии в современном мире / В. Н. Иванов. – М. : Славян. диалог, 1996. – 342 с.

5. Коэн Л. Дж. Гражданское общество и политическая теория : пер с англ. / Дж. Л. Коэн, Э. Арато ; общ. ред. И. И. Мюрберг. – М. : Весь Мир, 2003. – 784 с.
6. Чанышев А. Н. Курс лекций по древней и средневековой философии : учеб. пособие для вузов / А. Н. Чанышев. – М. : Высш. шк., 1991. – 512 с.
7. Пригожин Н. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой : пер. с англ. / Н. Пригожин, И. Стенгерс ; общ. ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климантович, Ю. В. Сачкова. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
8. Рассел Б. Человеческое познание: его сфера и границы / Б. Рассел ; пер. с англ. Н. Воробьев. – М.: Изд-во иностр. лит., 1957. – 555 с.
9. Введение в политологию. Наука о политике : учеб. пособие : в 2 ч. / под общ. ред. Н. И. Горлач, Г. Т. Головченко. – Харьков : Регион. ун-т ; Харьк. колледжиум, 1994. – Т. 1. – 247 с.
10. Соловьев А. И. Политология: Политическая теория, политические технологии : учеб. для студентов вузов / А. И. Соловьев. – М. : Аспект Пресс, 2001. – 559 с.
11. Уайтхед А. Избранные работы по философии : пер. с англ. / А. Уайтхед ; сост. И. Т. Касавин ; общ. ред. М. А. Киселя. – М. : Прогресс, 1990. – 717 с.
12. Хорев Б. С. Территориальная организация общества (актуальные проблемы регионального управления и планирования в СССР) / Б. С. Хорев – М. : Мысль, 1981. – 320 с.
13. Анучин В. А. Географический фактор в развитии общества / В. А. Анучин ; науч. ред. В. И. Куликов. – М. : Мысль, 1982. – 334 с.
14. Прусова Л. Г. Основы рыночной экономики / Л. Г. Прусова. – Киев : РПО Полиграфкнига, 1993. – 303 с.
15. Семенов В. Ф. Регіональна економіка : навч. посіб. / В. Ф. Семенов. – К. : МП «Леся», 2008. – 595 с.
16. Іщук С. І. Регіональна економіка: Теорія. Методи. Практика : підручник / С. І. Іщук, І. В. Гладкий. – К. : Знання, 2013. – 447 с.

ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ МУНИЦИПАЛЬНОЙ И РЕГИОНАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ В ЛОКАЛЬНОМ ПОЛИТИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ

Зимогляд В. Я.

В статье рассматриваются особенности становления и развития местного самоуправления, факторы формирования муниципальной и региональной политики в локальном политическом процессе, анализируются взаимосвязи территориальной самоорганизации социума с ресурсным обеспечением.

Автор приходит к выводу о том, что в контексте развития политического процесса задача создания институтов территориального самоуправления (местное, региональное) приобретает особую ценность и актуальность только в конкретном политическом проекте. При таком подходе создание эффективной территориальной системы самоуправления (территориальной организации власти) с целью де-

централизации на принципах субсидиарности, деконцентрации власти и ресурсов, является важнейшей составляющей будущей конституционной реформы в Украине. В статье показано, что неотъемлемым онтологическим свойством политики является ее пространственность, которая характеризует политику как пространственную сферу, в рамках которой политическая деятельность локализована определенными участками территории страны. В этом контексте особый смысл приобретает проблема соотношения внутри страны микрополитики, мезополитики и макрополитики. В статье обосновывается мысль о том, что на каждом уровне своего протекания политические процессы формируют специфические институты, отношения, механизмы и технологии развития политики, определяют факторы ее формирования на отдельно взятом уровне самоуправления и самоорганизации, которые обладают известной самостоятельностью. Такой взгляд на проблему позволяет утверждать, что страна формируется под влиянием взаимозависимых явлений: территориальной самоорганизации населения и государственной организации территории. В то же время самоорганизация населения представляет собой взаимодействие людей друг с другом и с территорией своего постоянного проживания. И в этом смысле территориальная самоорганизация населения представляет собой формирование территориальных предпочтений под влиянием ресурсной зависимости и эмоциональной привязанности людей к определенной территории. Показано, что ресурсная зависимость является основной ступенью территориальной самоорганизации социума. Установлено, что самоорганизация социума на территории возникает в том случае, если есть ресурсы в количестве, разнообразии и качестве, достаточном для удовлетворения основных жизненных потребностей, способных поддержать необходимый минимально приемлемый жизненный уровень. Только при таких условиях происходит закрепление населения на территории, и начинаются процессы его территориальной самоорганизации и освоение ресурсной базы. В статье анализируется экономико-ресурсный потенциал территории, показатели общей оценки экономического потенциала, факторы существования социально-территориальных систем и формирование региональной муниципальной политики в Украине.

Ключевые слова: политический процесс, регион, региональное самоуправление, местное самоуправление, локальная политика, ресурсный потенциал территории.

FACTORS FORMATION OF MUNICIPAL AND REGIONAL POLICIES IN LOCAL POLITICAL PROCESS

Zimoglyad V. Ya.

The article discusses the features of the formation and development of local government, factors of municipal and regional policies in the local political process, analyzes the relationship of self-organization of society with the territorial resource provision.

The author concludes that in the context of the political process the task of creating the institutions of local government (local, regional) is of particular value and relevance

only in a specific political project. With this approach to create an effective system of territorial self-government (territorial organization of power) in order to decentralize the principles of subsidiarity, deconcentration of power and resources, is an essential component of future constitutional reform in Ukraine. The article shows that an inherent ontological property policy is its spaciousness, which characterizes the spatial politics as a sphere within which political activity is localized to certain areas of the country. In this context, the problem takes on a special meaning relations within the country micropolitics, mezopolitiki and macroeconomic policy. The article substantiates the idea that at each level of your course of political processes form the specific institutions, relationships, mechanisms and technology policy development, determinants of its formation at a particular level of self-management and self-organization, which have a certain autonomy. This view of the problem suggests that the country is influenced by interrelated phenomena: the territorial self-organization of population and territory government agency. At the same time, the self-organization of population is the interaction of people with each other and with their lands. In this sense, the territorial self-organization of population is the formation of regional preferences under the influence of resource dependence and emotional attachment of people to a specific territory. It is shown that resource dependence is a major step in the territorial self society. It was found that the self-organization of society in the territory occurs if there are resources in the number, variety and quality sufficient to meet the basic necessities of life, capable of supporting the required minimum acceptable standard of living. Only under this condition occurs consolidation of the population in the territory, and the processes of self-organization and its territorial development of the resource base. The paper analyzes the economic and resource potential of the territory, the overall assessment of indicators of economic potential, factors the existence of socio-territorial systems and the formation of a regional municipal policy in Ukraine.

Key words: political process, region, regional government, local government, local politics, recreation and tourism area.

УДК 324

А. Ю. Денисова, аспірантка

ЧОРНИЙ ПІАР ТА ПРОПАГАНДА У РОСІЙСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ПРОСТОРІ В 2014 РОЦІ

Наукове дослідження присвячене політичній пропаганді та чорному піару, що використовували російські медійники на адресу України, її солдат і політиків. Усі сили медійного простору Росії були кинуті на те, щоб створити негативний імідж